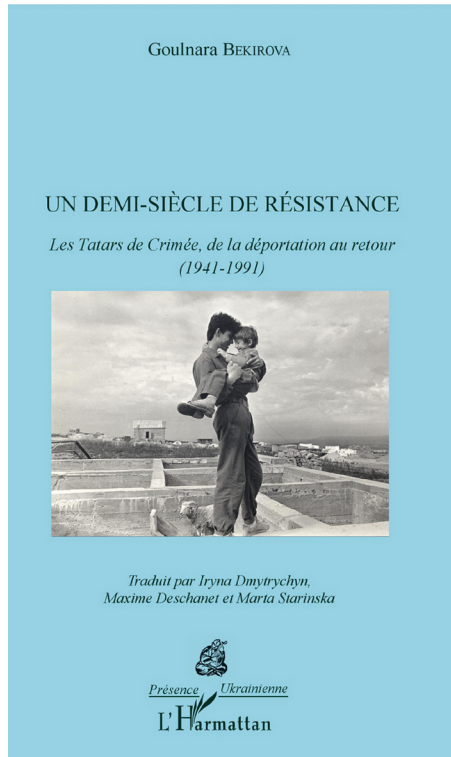

Рецензії

Goulnara Bekirova. Un demi siècle de résistance. Les Tatars de Crimée: De la déportation au retour (1941–1991). Paris: L'Harmattan, 2018. 244 p. Переклали Ірина Дмитришин, Максим Дешане, Марта Старінська.

Нещодавно французькою мовою у відомому паризькому видавництві “L’Harmattan” у серії “Українська присутність” вийшла книжка “Півстоліття опору: кримські татари від вигнання до повернення (1941–1991). Нарис політичної історії”, що належить перу Гульнари Бекірової, відомої в Україні правозахисниці, історика і журналістки.

Відкривається книга вступним словом “До французьких читачів”, автором якого є колишній Посол Французької Республіки в Україні Жак Фор. Слово це має важливе значення, бо відразу показує політичне значення історичних подій, про які йдеться у книзі

Г. Бекірової, і їх пов'язаність із тим, що відбувається в Криму і на Сході України сьогодні. Він чітко заявляє про брехливість нав'язуваних росіянами тез, що Крим “всегда был русским”, що кримські татари були колаборантами під час Другої світової війни і тому зазнали колективного покарання. Посилаючись на офіційні статистичні дані, пан Посол переконливо показав участь кримськотатарського народу у війні проти нацистів на фронтах і в партизанських загонах на кримській землі. Наголосив також, що РФ порушила всі підписані нею з Україною договори щодо суверенітету і територіальної цілісності нашої держави.

Передмову до книги написав депутат Верховної Ради України Мустафа Джемільов, у якій назвав ставлення советського уряду до “покараних народів” “безпрецедентною в історії зрадою урядом свого власного народу”, бо насправді депортували цивільних жителів, тоді як чоловіки їхні захищали державу на фронтах. “Послів'я” належить ще одному чільному представникові кримськотатарського визвольного руху, голові Меджлису кримськотатарського народу, депутатів Верховної Ради України Рефату Чубарову. Він знайомить з останніми подіями, що відбуваються в окупованому Криму: дискримінація і грабунок майна татарського населення, арешти, наступ на права людини і свободу релігії. Це не може не стурбувати французів, які ще пам'ятають роки нацистської окупації. “Післяслово”, побудоване на фактах і сповнене особистих емоцій автора, доносить до мільйонів французів правду про ще одну трагедію кримськотатарського народу, яка розгортається на наших очах і про яку вони не можуть дізнатися з кремлівських пропагандистських джерел.

Рефат Чубаров цілком справедливо відзначив роль Народного руху України в підтримці законних прав кримських татар на автономію і критично оцінив дії та поведінку українського уряду в справі відновлення прав кримських татар під час і після їхнього повернення з депортації. Така об'єктивність підвищує вартість цієї книги, і зокрема в очах французьких читачів.

Книга складається із шести розділів, які поступово, хронологічно показують драматичну історію кримськотатарського народу, його страждань і боротьби за відновлення справедливості у XX столітті і в наші дні.

Книга буде корисною і цікавою не тільки для французьких політологів, а й звичайних читачів-любителів, котрі цікавляться політичними питаннями, особливо що стосується ССРСР, бо об'єктивної інформації щодо Криму, ні про його історію, ні про боротьбу кримських татар за свою ідентичність і свободу проти советського режиму не було. Французи читали про Кримський півострів хіба що в подорожніх записках іноземних мандрівників ХІХ століття. Єдиний епізод, який перебував у пам'яті населення Франції, – це була переможна Кримська війна 1853–1856 рр. Інша інформація якщо й з'являлася, була, як і тепер, з російських джерел, на базі відомої доповіді проф. Б. Рибакова 1952 р., де Кримська держава шельмувалася як “разбойничье гнездо”.

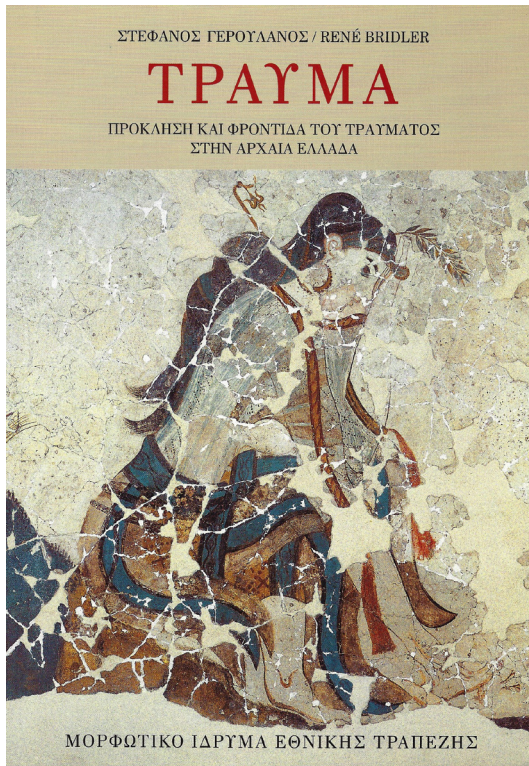
У книзі йдеться і про замовчувану розповідь О. Аджубея про приєднання Криму до Української РСР у повній відповідності до законів ССРСР того часу, і про діяльність акад. А. Сахарова та виступи ген. П. Григоренка на підтримку прав кримськотатарського народу на повернення на свою батьківщину в Крим. Останні розділи нагадують хроніку опору – описуються жорстокі репресії проти діячів кримськотатарського визвольного руху з досить детальним викладом процесів і фальшивих судів над правозахисниками, котрі посміли виступити проти режиму на захист прав кримських татар. Мустафа Джемільов п'ять разів притягався за надуманими звинуваченнями до суду. Таку інформацію буде корисно знати французьким громадянам, багато з яких уявляють Росію за книгами літературних класиків ХІХ ст.

Книга закінчується матеріалом про підготовку першого Курултаю кримського народу і подію особливої історичної ваги в житті кримськотатарського народу – розвал ССРСР, після чого настав новий етап його трагічної історії.

Ю. М. Кочубей

Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України

Στέφανος Γερούλανος & René Bridler: Τραῦμα: Πρόκληση και Φροντίδα τοῦ Τραύματος στην Αρχαία Ἑλλάδα [Stephanos Geroulanos & René Bridler: Wund-Entstehung und Wund-Pflege im antiken Griechenland], Ἀθήνα / Athens 1998, Ἐκδόσεις Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος Ἐθνικῆς Τραπεζῆς / Publications of the Educational Foundation of the Bank of Hellas (μετάφραση / translation: Αἰμίλιος Δ. Μαυρουδῆς & Ἀγγελικὴ Δεληκάρη), pp. 212, ISBN 960-250-155-3.

Prof. Dr Stephanos Geroulanos, MD, and Dr René Bridler, MD, present in their short but quite outstanding book an original study concerning the wounds in Antiquity, their various causes and their curing methods. In the course of several years this is the first book I am reviewing without any *errata*. Its Hellenic translation end edition is excellent, following high standards that somebody can meet only rarely in modern Greece. Human pain and the wounds that have been tormenting Humanity since the early rise of civilization are dealt with in an efficient and breath-taking manner.

It is a book that strikes the reader surprisingly good, mainly because of the following reasons: **(i)** it is a rigorous study of the theme, presented in an absolutely scientific but at the same time comprehensible way; **(ii)** the text is short though very rich in information, comparisons and conclusions, and can be

read very pleasantly by the reader; **(iii)** it presents us with a plethora of perfect-quality photos and illustrations, showing clearly examples of wounds of any kind, as well as their cures and healing methods, since the early Hellenic Antiquity, down to the Byzantine Era. The text abounds in citations from ancient medicinal – mainly Hippocratic – sources, as well as from references to Homer’s works and other authors’ works that describe wounds and their treatment. It also has some notes that have been put as endnotes. It must be pointed out that everywhere through the text there are many references to the illustrations that help the reader to comprehend the various medical issues, being at the same time strong proofs for the opinions of the authors and their explanations and comparisons. The only thing that such a charming edition lacks is an Index (*nomina, notabilia, & c.*) at the end and we do hope to see it in a forthcoming re-publication.

Prof. Dr Geroulanos is well-known not only as a renowned heart-surgeon, but also as an erudite Historian of Medicine and a great lover of Archaeology and especially Numismatics. He would be the perfect definition of what the ancient Hellenic term *ιατροφιλόσοφος* means. Dr René Bridler is also not only a former PhD student of Prof. Geroulanos, but also an outstanding psychiatrist and a Historian of Medicine, directing the University Psychiatric Clinic in Zürich. Their fruitful collaboration has given this excellent study concerning the History of Ancient Hellenic Medicine that has been translated from the original German edition into the modern Hellenic language and was published under the auspices of the esteemed Educational Foundation of the National Bank of Hellas (MIET).

The contents of this monograph are as follows: The book starts with a well-written and concise Preface by the late Director of the Archaeological Museum of Athens, Dr N. Gialourēs, a colleague whose virtues, love for ancient Egypt, character and scholarship are difficult to be found nowadays. Follows a Prologue to the Hellenic edition written by Prof. Geroulanos himself. Then a brief Acknowledgements’ Section comes (co-written by both authors), followed by a Preface to the German edition, written by another outstanding Historian of Medicine, Emeritus Prof. Dr H. M. Kölbing (Zürich). The book starts actually with an Introduction. Chapter I examines the poly-prismatic role of Medicine in ancient Hellas, the main sources and its achievements. Chapter II deals with Surgery in ancient Hellas, as well

as with the wound-curing branch of Medicine. Chapter III consists of the main *Kernel* of this book and refers to the wounds in ancient Hellas, their causes, their treatment and the healing methods used to cure them; it is divided in the following six sub-sections: wounds and traumatismis due to athletic activities and practice; war traumatismis; death and its implications; suicides and their implications; wounds and hurts due to animals; accidents and their implications. Chapter IV treats the issue of medical help (i.e.: the antique *First Aids*) in ancient Hellas, being based mainly on the Hippocratic *forma mentis* (we do note that Prof. Geroulanos is the founder and Director of the International Hippocratic Foundation, based at the Island of Kōs and a fervent follower of the Hippocratic ideals of Medical Deontology, as well as a Principal and Founding Member of the Hellenic Institute of Egyptology); in this chapter the treatment, curing and healing of traumatismis are dealt with. Chapter V is the final (very short) chapter of the present book, presenting us with a summary plus the conclusions of the whole study. Follow the Endnotes together with a Select Bibliography. The last part of the book, being almost 50 % of its whole volume is the extremely useful – as we have already stated – part of Illustrations, each and every one of them accompanied by a very explanatory caption, finally closing the book with an additional Section of photos' credits.

This book is a very successful study that *must* be read not only by all those who are concerned with the History of Medicine, but also by lay-people and Archaeologists and Egyptologists alike. However, it should also mainly be read by *all* modern medical doctors in Greece. This book, in the limited space of approximately 200 pages, examines the issue of traumatismis in ancient Hellas in a very concise, methodical and scholarly way. Both the authors of this book deserve our sincere congratulations, as well as both translators for their good work.

Alicia Maravelia
Hellenic Institute of Egyptology & People's University of Athens